

TERMÉS

Kazinczy Ferenc bibliája

Kazinczy Ferenc olyan családból származott, ahonnan örökségként hozta magával a vallássosságot, vagy ahogyan ő mondta: a religiositást. Egy barátjához írt levelében olvashatjuk ennek a legbensőbb személyes életének feltáró szavait: „Egy hamar elvesztett, áldott lelkű Atya engemet nagy religiositással nevelt... Istent nem tagadtam soha, ha a' teremtetést és teremhetést meg nem foghattam is: és valamint lelkem az ő létét soha meg nem tagadta, úgy nem tagadta meg soha az ő szeretetét szívem, és az ő-tőle való függés' szent és kedves terhét”. Abban a kálvinista családban (Kazinczy szerette használni ezt a jelzőt), amelyben felnévelkedett, a hétköznapihoz is hozzátartozott a családi áhítat: az éneklés, imádság, bibliaolvasás, melyet édesapja vezetett, így aztán ő maga is egész életén át bibliaolvasó ember maradt. Egyik barátja, a pannonthalmi Guzmics Izidor római katolikus paptanár így emlékezik Kazinczy bibliaolvasásáról: „A legnagyobb hévvel olvasta az ótestamentumi prófétákat, melyekből a megkedvelt helyeket szorgalmasan kijegyezte.”

Könyvtárában nemcsak ott volt a biblia, de több is volt belőle. Megemlékezik egy német nyelvű családi bibliáról, mely akkor került a kezébe, amikor Dienes öccsével „német szóra” adták a Szepességbe. Pályám emlékezetében részletesen írt erről: „A kézmárki tót deák (nevelőjünk) bennünket a német nyelv tanulásába egy képekkel gazdag biblia olvasatása által vezete, s én történetből Ézsaiásnak valamely részét olvastam meg a kép mellé. Elragadtatva érzem magam a próféta munkája poétai szépségei által és mivel a nyelvet nem értém, ahogyan illet, kivitem az atyám magyar bibliáját, s most éjjel-nappal a prófétákkal mulattam magamat, míg az Apokalipszis éliszonyíta. – Atyám örülve látá, hogy nyomdokait járom, s a Pál leveleit adá' kezembe, de Pált olvasni én soha nem tudtam. Eltolt az az iskolás hidegség. Ellenben az Új Testamentum históriái könyvei és még inkább, amit az Óban találtam, még a Hübner gyilkoló előadása mellett is, kedves olvasásaim maradtak, szinte öreg napjaimig.”

Most azonban nem az általa olvasott bibliákról szólnak, hanem arról, amit ő írt. Ennek pontos címe: *Biblia Kazinczy Ferenc szavaival*. A könyv Sárospatakon jelent meg 1831-ben, majd újra megjelent Busa Margit gondozásában, 1991-ben a Cserépfalvi Könyvkiadó és Könyvkereskedés Kft. kiadásában II. János Pál pápa magyarországi látogatása tiszteletére. Miért is volt szükség arra, hogy Kazinczy Ferenc saját szavaival leírja és megjelentsse a bibliát, illetve annak egy, a történeteket tartalmazó részét? Nem ő volt az első, aki erre vállalkozott. Hosszú története van annak, hogy különböző pedagógiai megfontolásból átdolgozták, rövidítették a bibliát. A IV. században pl. a gót törzsek „apostola”, Ulifas lefordította a bibliát gót nyelvre, de kihagyta abból az 1-2. Királyok könyvét, mivel az sok háborús történetet és kegyetlenkedést tartalmaz, és úgy gondolta, hogy a harcias gót törzseknek nem arra volt szükségük, hogy buzdítsák őket a harcra, inkább fékezni kellett őket abban.

A XVIII–XIX. században népszerűek voltak az ún. szemelvényes bibliák. Elsősorban a gyermekeknek és ifjaknak készültek ezek, és a biblia történeteket elbeszélő részeit tartalmazták, mivel a gyermekek-ifjak érdeklődését azok kötik le, „nem pedig a hideg és gyermekeknek még sovány Catechismusi tanítások”, – ahogyan Kazinczy kifejezte. De ezeket a történeteket is megválogatták, mégpedig a polgári erkölcs cenzúráján kellett átmenniük, és így kimaradtak a háborús kegyetlenkedéseket és szexuális eseteket szabadon és olykor részletesen leíró történetek. Ma már mosolygunk azon, amit a múlt század elején egy jó nevű valláspedagógus (Szele Miklós) ajánlott a tanítóknak, hogy az iskolákban használt teljes bibliákat könyvszekrényben elzárva tartsák, és csak a vallásórák idejére osszák ki azokat a tanulóknak.

Kazinczy idejében a német Johannes Hübner ilyen válogatott történeteket tartalmazó könyve volt a legismertebb és leghasználatosabb. A könyv címe ez volt: *Zweimal 52 auserlesene biblische Historien* (1714). 1790-ben magyarul is megjelent ez a könyv Fodor Pál derecskei prédikátor fordításában ezen a címen: *Száz és négy válogatott bibliai históriák, amellyet az ő és új*

kívánnák, hogy némely új kifejezéssel, melyek ... a nehezebben szokó fileket sértik, az ily nagyon populáris tzélú s épen általad írt munkában még most szokottabbakkal volnának feltserélve...”

Kiss János még azt is javasolja Kazinczynak, hogy a történetek végén még bővebben fejtsse ki a tanításokat, ahogyan azt Hübner is teszi. Kazinczy azonban úgy vélekedik, hogy csak a történeteket kell elmondani. Azt tanulják meg a gyerekek, azok bennük maradnak, és majd annak erkölcsi hasznát maguk fogják levonni fejlődésük különböző szakaszaiban. (Ma is ez a katechetika álláspontja).

Nem az erkölcsi tanítások hozzáfűzését látta fontosnak és hasznosnak Kazinczy, hanem olyan általános ismereteket, amelyek megkönnyítik a biblia megismerését és tanításának elfogadását. Ezért toldalékokat írt a bibliához. A *Bévezetés* I. fejezete címe: *A Szent-föld ismérte*, a II. fejezete címe: *A Zsidó-nép történetei*. Ilyen címeken összefoglalja az együtvé tartozó eseményeket vagy tanításokat: *Jézus utazásai a Szent földön chronológiai rendbe szedve; Jézusnak tanításai példaképekben* (példázatok összegyűjtése, elbeszélése); *Jézusnak intése a jóra: apró mondasokban* (ma így tanítjuk: aranymondásokban). Bibliáját kiegészítette imádságokkal és egy katekizmustal is. Sőt tervezte, hogy egy ilyen fejezetet is hozzátold: *Protestáns encyklopédia ifjaknak és öregeknek*. Ennek előszavát meg is írta bibliájában, és így ajánlja ezt az érdeklődők figyelmébe: *...magok a' Bibliái Történetek is és a Catechismus is úgy vannak dolgozva, hogy a' nagyok is, mintegy recapitulatióul, használhassák. Ezek felől hinni merjük, hogy alkalmasok a szívet vallásos érzésekre buzdítani, vallásos érzésekben megerősíteni. A' vallásnak végére is az minden haszna, hogy bennünket jókká és az által boldogokká tégyen: hogy öröminket megszentelje, szenvedésink közt vígasztaljon: kísértetinkben erősítsen, 's kikapván a' mindennapi élet gondjai közül, 's egy fentebb, lelki világ' körébe tétetvén által, megnemesítsen. De e' magasságra az lép fel osztán igazán, a' kinek feje 's lelke tisztá".* Ez az enciklopédia csak terv maradt. Halála miatt ennek megírására már nem került sor.

A nagy szeretettel végzett munkáját, a bibliáját Kazinczy éppen csak megláthatta. Halála előtt kapta kézhez a kinyomtatott példányt Sárospatakról, Nádaskay Andrástól. Ez 1831. augusztus 15-én történt. És rá egy hétre, augusztus 23-án meghalt. Könyve azonban itt maradt, és példát ad arra, hogy legyen minden nemzedékben fontos a szülőknek az, hogy gyermekeiknek átadják a bibliai történeteket, úgy adják át, hogy azt megértsék, és életre szóló fundamentumot kapjanak azok tanításaiból.

Benke György

Keményserép tányér, XIX. szd. vége. Apátfalva, Csanád m.
(Selmeczi Kovács Attila: Nemzeti jelképek, Bp. 2001. című könyvéből)